

Asenteiden pölytys – ympäristökasvatusta pölyttäjien puolesta

Ympäristökasvatussuunnitelma, versio 24.11.2025

Sisällys

Johdanto	3
Kohderyhmät	3
Aidossa ympäristössä oppiminen	4
Oppimistavoitteet	5
Menetelmät	6
Vaikuttavuus ja sen arviointi	7
Viestintä ympäristökasvatuksen tukena	7
Esimerkkiohjelmat	8
Markkinointi ja valmistelu	8
Tilaisuuksien aloitus ja lopetus	8
Tilaisuuksien jälkeen	8
Viheralue pölyttäjien silmin	9
Pölyttäjätystävällinen kunta	11
Haitalliset vieraslajit hallintaan	15
Matkalla vieraslajisankariksi	17
Päivystävä pörriäinen	20
Kukkaisjuhlat	21
Näyttävä kukkaistutus luonnonkasveista	22
Muita esimerkkiohjelmia	23
Lähteet	24
Liitteet	25

Tekijä: Emilia Pippola
 Työryhmä: Virpi Sahi, Titta Vikstedt ja Emilia Pippola
 Kannen kuva: Titta Vikstedt
 Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Tehtävät

Cocktailkutsut-leikki	9
Mikä pölyttäjä olisin?	9
Luonnonvaraiset pölyttäjät	10
Viheralue pölyttäjien silmin	10
Viheralueen kehittäminen	10
Viheraluesuunnitelma	10
Pölyttäjien silmin -peli	11
Pölyttäjälupaukset	11
Itselle tärkeä luonnonkasvi	12, 22
Pölyttäjätekoja	12
Luonnonvaraiset pölyttäjät -luento	12
Pölyttäjien tarpeet	13
Tuoksucocktail	13
Pölyttäjien auttaminen -luento	13
Meidän vahvuutemme	13
Unelmakartta	14
Puolusta pölyttäjiä -niitytyspeli	14
Seuraavat askeleet	14, 17
Mitä ajattelen nyt?	14
Vieraslajitervehdys-leikki	15
Mikä ihmeen vieraslaji? -tietoisku	15
Vieraslajikimppu	16
Vieraslajin aiheuttamat haitat -tietoisku	16
Vieraslajin torjunta	16
Käypälaute	16
Tunteita herättävä vieraslaji	18
Vieraslajikokemukset	18
Haitalliset vieraslajit -luento	18
Alueeni vieraslajit	18
Vieraslajien torjunta -luento	19
Nykyiset torjuntakeinot	19
Vieraslajityön tavoitekartta	19
Mitä opin?	20
Luonnonkasvit istutuksissa -luento	23
Oma kukkaistutus	23
Siementen tilaus	23

Ympäristökasvatussuunnitelma on tehty osana valtakunnallista Priodiversity LIFE -monimuotoisuushanketta (LIFE22-IPN-FI Priodiversity LIFE), jossa Suomen luonnonsuojeluliitto on mukana vuosina 2024–2028. Hankkeessa Luonnonsuojeluliiton tavoitteena on suojella luonnon monimuotoisuutta parantamalla pölyttäjien elinolosuhteita ja haitallisten vieraslajien hallintaa yksityisten sekä julkisten maanomistajien mailla. Tavoitteita edistetään etenkin koulutuksen ja viestinnän keinoin. Lisäksi yhteistyökuntiin, Ylöjärvelle ja Naantaliin, on perustettu pölyttäjätystävällisen ympäristönhoidon pilottialueita. Luonnonsuojeluliiton tavoitteet mukailevat kansallista pölyttjästrategiaa ja toimenpidesuunnitelmaa (Ympäristöministeriö 2022).

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Johdanto

Suomessa luonnonvaraisten kasvien tärkeimpiä pölyttäjiä ovat kimalaiset, erakkomehiläiset, perhoset, kukkakärpäset ja kukkajäärät. Suomen luonnonsuojeluliiton tavoitteena on edistää pölyttäjien elinoloja vaalimalla niittyjä, ketoja ja uuselinympäristöjä. Haluamme, että mahdollisimman moni ymmärtää pölyttäjien tärkeyden ja lähiluonnon laadun merkityksen pölyttäjille. Näin he voivat omaksua keinoja pölyttäjien auttamiseksi. Pölyttäjät tarvitsevat muun muassa luonnonkasveja, lahoppua ja paljaan maan laikkuja.

Kun ihmiset oppivat luonnonvaraisten pölyttäjien tarpeita, he osaavat arvioida, onko kasvi tai ympäristö pölyttäjyystavallinen, ja voivat omaksua käytännön keinoja pölyttäjien auttamiseksi. Keinoihin kuuluvat myös haitallisten vieraslajien tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja torjunta. Lisäksi torjunta-aineet ovat luontomme pölyttäjille haitaksi, samoin kuin kilpailu tarhamehiläisten kanssa.

Tavoitteenamme on, että mahdollisimman moni omaksuu pölyttäjiä ja muuta luonnon monimuotoisuutta tukevia puutarhanhoidon käytäntöjä sekä esteettisiä arvoja. Työtämme ohjaavat keskeiset säädökset ja strategiat on listattu liitteeseen 1.

Kohderyhmät

Ympäristökasvatuksessa kohderyhmämme ovat:

- kunnat
- kotipuutarhurit
- taloyhtiöiden asukkaat
- puutarha-alan yritykset
- Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistysten vapaaehtoiset.

Kuntien ylläpitämien viheralueiden ja yksityispihojen yhteenlaskettu pinta-ala on merkittävä. Vuonna 2015 kuntien omistamia puistoja ja liikenneviheralueita oli noin 150 000 ha (Tajakka 2016, s. 33), ja vastaavasti omakotitalopihojen yhteenlaskettu pinta-ala on noin 150 000 ha. Pinta-alat ovat suuria verrattuna esimerkiksi pölyttäjille tärkeisiin perinneympäristöihin, joista hoidon piirissä on vain noin 31 500 ha (Forss 2024, s. 59). Kohderyhmien kautta voidaan vaikuttaa laajojen alueiden kehittymiseen paremmiksi pölyttäjien kannalta.

Kunnissa ympäristökasvatusta suunnataan etenkin viheralueiden suunnittelusta, hoidosta ja rakennuttamisesta vastaaville työntekijöille, muun muassa kaupunginpuutarhureille ja viherkunnossapidon työntekijöille. Lisäksi pyritään tavoittamaan kuntapäätäjiä, jotta pölyttäjyystavallisille hoitokäytännöille saadaan poliittista ja taloudellista tukea.

Kotipuutarhurit ovat tärkeä kohderyhmä, koska heidän on helppo muuttaa oman pihansa hoitokäytäntöjä. Pääosa kotipuutarhureille suunnatusta ympäristökasvatuksesta palvelee myös siirtolapuutarhureita, mökkiläisiä ja muita puutarhaharrastajia.

Taloyhtiöiden asukkaita tuetaan pölyttäjyystavallisen puutarhanhoidon edistämiseksi omassa taloyhtiössään.

Puutarha-alan yrityksiä, kuten puutarhamyymälöitä ja taimistoja, kannustetaan nostamaan esiin ja laajentamaan valikoimaansa luonnonkasvien ja muiden pölyttäjävastuullisten kasvien osalta. Lisäksi niiden kautta voidaan saavuttaa ja palvella muita kohderyhmiä. Esimerkiksi puutarhamyymälät tavoittavat kotipuutarhureita ja taimistojen valikoima vaikuttaa kuntien viheralueilla käytettäviin kasveihin.

Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistysten vapaaehtoisia koulutetaan toimimaan pölyttäjien puolesta, esimerkiksi tekemään aloitteita omissa taloyhtiöissään ja kotikunnissaan sekä innostamaan muita pölyttäjien auttamiseen.

Aidossa ympäristössä oppiminen

Ympäristökasvatus on tavoitteellista, pedagogista toimintaa, jonka päämääränä on tukea ihmisiä tekemään ympäristövastuullisia valintoja nyt ja tulevaisuudessa (Sykli 2025). Se auttaa ihmisiä ymmärtämään ympäristön monimutkaisuuden, liittyy ympäristöongelmat oppijoiden omiin yhteisöihin sekä auttaa heitä hankkimaan tarvittavat tiedot, arvot ja taidot ongelmien ratkaisemiseksi (Unesco 1978, s. 12). Ympäristökasvatus mielletään usein lapsiin kohdistuvaksi, mutta me keskitymme aikuisiin.

Ympäristökasvatuksen osa-alueita ja tavoitteita kuvaavia malleja on lukuisia. Viitekehystenä käytämme aidossa ympäristössä oppimisen mallia eli niin sanottua Real World Learning -käsimallia (ks. kuva 1 ja Laine ym. 2018, s. 16). Mallin sormet kuvaavat eri ulottuvuuksia: ymmärrys, siirtovaikutus, kokemus, voimaantuminen ja arvot.

Mallissa **ymmärrys** tarkoittaa kasvatuksen tieteellistä perustaa ja **siirtovaikutus** opitun yhdistämistä omaan elämänpiiriin. **Kokemus** viittaa puolestaan siihen, että oppijat pääsevät kokemaan kaikin aistein ympäristöään. **Voimaantuminen** tarkoittaa osallistumista toimintaan ympäristön puolesta, mikä auttaa toimimaan kestävästi myös tulevaisuudessa. **Arvot** puolestaan vaikuttavat asenteisiin ja toimintaan: ihmisyyden ja planeettamme arvostaminen on välttämätöntä kestäväen elämäntavan edistämiseksi.

Kuva 1. Aidossa ympäristössä oppimisen malli eli niin sanottu Real World Learning -käsimalli. Kuva: Titta Vikstedt.

Oppimistavoitteet

Lähtökohtana on varmistaa, että oppijat ymmärtävät **aiheen kannalta keskeiset avainkäsitteet**:

- kukka, siemen
- siitepöly, pölytys, mesi
- pölyttäjä, luonnonvarainen pölyttäjä, tarhattu pölyttäjä
- ekosysteemipalvelut, ruokaturva, huoltovarmuus
- luonnonkasvi, tulokaslaji
- vieraslaji, haitallinen vieraslaji
- luonnon monimuotoisuus
- niitty, perinneympäristö
- nurmikko.

Tähtäämme ympäristökasvatuksella siihen, että **kaikki kohderyhmät** sisäistävät luonnon monimuotoisuuden ja pölyttäjien merkityksen ekosysteemien toiminnan ja ruuantuotannon kannalta. Tavoitteena on myös, että oppijat ymmärtävät lähiluonnon laadun merkityksen pölyttäjille ja omaksuvat itselleen sopivan käytännön keinon pölyttäjien auttamiseksi.

Kohderyhmäkohtaiset oppimistavoitteet ovat seuraavat.

Kuntien viheralueiden suunnittelusta, rakennuttamisesta ja hoidosta vastaavat

- oppivat tärkeimpien luonnonvaraisten pölyttäjien tarpeita (kimalaiset, erakkomehiläiset, perhoset, kukkakärpäset, kukkajäärät)
- osaavat arvioida, onko kasvi tai ympäristö pölyttäjäystävällinen
- motivoituvat soveltamaan keinoja viheralueiden pölyttäjäystävällisyyden parantamiseksi
- tunnistavat haitallisia vieraslajeja sekä niiden ennaltaehkäisy- ja torjuntakeinoja
- tunnistavat muita pölyttäjille haitallisia tekijöitä kuten torjunta-aineiden ja tarhamehiläisten negatiivisia vaikutuksia
- tuntevat parhaat hoitokäytännöt ja niiden vaatimat resurssit (henkilöstö ja kalusto)
- ymmärtävät pölyttäjien elinympäristöjen kytkeytyneisyyden merkityksen
- tunnistavat keskeiset yhteistyöverkostot, kuten kunnan ympäristöviranomaiset, kuntalaiset ja taimistot.

Kunnan luottamushenkilöt

- sisäistävät, että pölyttäjäystävällisyys on kunnalle edullinen luontoteko
- oppivat, että nykyisiä resursseja paremmin suuntaamalla ja pienillä hoitokäytäntöjen muutoksilla parannetaan helposti pölyttäjien elinoloja
- oppivat edistämään pölyttäjien elinolosuhteita kuntapäätäjänä, esimerkiksi tekemällä valtuustoaloitteen.

Kotipuutarhurit omakotitaloissa ja mökeillä

- osaavat arvioida oman pihan laatua pölyttäjien silmin
- omaksuvat pölyttäjiä tukevia puutarhanhoidon käytäntöjä sekä esteettisiä arvoja
- ymmärtävät oman pihansa merkityksen osana viherverkostoa.

Taloyhtiöiden asukkaat

- osaavat arvioida taloyhtiön pihan laatua pölyttäjien silmin
- motivoituvat vaikuttamaan pihan hoitoon taloyhtiössään
- oppivat auttamaan pölyttäjiä taloyhtiössään, keskeisimpinä keinoina nurmikon leikkuuvälin pidentäminen, haitallisten vieraslajien torjunta, luonnonkasvien suosiminen pihalla ja parvekkeilla sekä hallittu hoitamattomuus edes pihan laidoilla.

Vapaaehtoiset

- osaavat opastaa muita toimijoita pölyttäjätystävälliseen puutarhanhoitoon, mukaan lukien haitallisten vieraslajien torjunnan
- osaavat tehdä kuntalaisaloitteen pölyttäjien puolesta tai edistää valtuustoaloitetta
- pystyvät levittämään tietoa ja innostamaan kotiseutunsa toimijoita mukaan pölyttäjien puolustamiseen.

Puutarha-alan yritykset

- tuntevat luonnonkasvien merkityksen pölyttäjille
- motivoituvat kehittämään kasvivalikoimaansa pölyttäjätystävällisemmäksi
- ymmärtävät mahdollisuutensa pölyttäjien elinolojen parantamisessa
- tiedostavat pölyttäjien puolesta tehtävän työn imagohyödyn.

Menetelmät

TIEDE

Pölyttäjien elinolojen parantamisen kannalta luonnontieteellinen tieto pölyttäjistä ja niiden tarpeista on keskeistä. Käytämmekin ympäristökasvatuksessa runsaasti tiedepohjaisia menetelmiä kuten **havainnointia, tutkimista, dokumentointia, tiedonhakuja ja tietoiskuja**. Esimerkiksi pihalla ja muilla viheralueilla havainnoidaan ja arvioidaan ympäristön soveltuvuutta pölyttäjien elinympäristöksi sekä harjoitellaan luonnonkasvien, haitallisten vieraslajien ja pölyttäjien **lajintuntemusta**.

TAIDE

Taiteen avulla voidaan vahvistaa kasvatuksen kokemuksellisuutta, ilmaista kritiikkiä sekä käsitellä ympäristökysymyksiin liittyviä tunteita (Cantell yms. 2020, s. 164–165). Ympäristökasvatuksessa muun muassa **piirrämme ja valokuvaamme** sekä hyödynnämme **ääni- ja sanataidetta**. Esimerkiksi vieraslajikimppuhaasteessa osallistujat keräävät kukkakimpun haitallisista vieraslajikasveista ja ottavat siitä valokuvan. Koulutuksissa voidaan puolestaan suunnitella pölyttäjätystävällisiä kukkaistutuksia sekä piirtää, maalata tai valokuvata luonnonkukkia, pölyttäjiä ja niiden elinympäristöjä. Taidemuodoista **draama** on käytössä, kun eläydytään johonkin pölyttäjään ja katsotaan ympäristöä sen silmin.

LEIKKI

Leikki tarjoaa väyliä itseilmaisuuksiin ja sosialisointiin, edistää hyvinvointia sekä liikuttaa kehoa ja mieltä sellaisilla tavoilla, että opimme samalla maailmasta, toisistamme ja itsestämme (Heljakka 2024, s. 82 ja 84). Hyödynnämme leikkiä etenkin tunnelman keventäjänä esimerkiksi esittäytymisessä ja teemaan virittäytymisessä.

MUU TOIMINNALLISUUS

Käytämme tiede- ja taidepohjaisten sekä leikillisten menetelmien lisäksi myös muita toiminnallisia menetelmiä. Liikunnallisia menetelmiä ovat esimerkiksi **retket, kävelyt sekä haitallisten vieraslajien torjunta** ja pelillisiä menetelmiä **bingot**, Pölyttäjien silmin -peli **ja muut pelit**. Aidossa ympäristössä eli ulkona toiminnallisia menetelmiä on helppo soveltaa. Tuomme kuitenkin osallistavuutta ja elämyksellisyyttä myös sisätiloissa ja verkossa järjestettäviin tilaisuuksiin.

Kehitämme ympäristökasvatuksen tueksi valmiita esimerkkiohjelmia (ks. s. 8), joita tarjoamme kohderyhmille sekä tapahtumiin ja paikkoihin, joissa voimme saavuttaa kohderyhmiä. Esimerkiksi kunnat voivat tilata haluamansa ympäristökasvatustilaisuuden pidettäväksi omassa kunnassaan tai verkon välityksellä ja Päivystävä pörriäinen voi vieraila vaikkapa puutarhamyymälöissä ja kesätapahtumissa. Tavoitteena on, että erilaiset toimijat, kuten Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistysten vapaaehtoiset, Marttojen kouluttajat ja aktiivit, asukasyhdistysten toimijat sekä puutarha- ja ympäristöalan opettajat, pystyvät hyödyntämään esimerkkiohjelmia. Esimerkkiohjelmien sisältöä kehitetään ja täsmennetään osallistujapalautteen ja omien kokemusten pohjalta.

Vaikutusten arviointi

Ympäristökasvatustilaisuuksien tavoitteet ja niiden arviointi on koottu taulukkoon 1 (liite 2). Tilaisuuksien vaikutuksia mitataan aina kun mahdollista palautekyselyn avulla. Kyselyssä selvitetään tilaisuuden onnistumisen lisäksi, kuinka todennäköisesti osallistujat hyödyntävät koulutuksessa oppimaansa käytännössä. Ulkotilaisuuksissa palautetta kerätään myös toiminnallisilla menetelmillä.

Huomioimme palautekyselyjen tuloksia seuraavien tilaisuuksien suunnittelussa. Lisäksi tilastoimme osallistujamäärät sekä palautekyselyn tuloksista aikeen hyödyntää opittua käytännössä.

Ympäristökasvatuksen vaikuttavuutta lisätään yhteistyöllä; yhteistyökumppanien avulla kohderyhmät saavutetaan tehokkaammin. Potentiaaliset yhteistyökumppanit on listattu taulukkoon 2 (liite 3). Esimerkiksi Viherympäristöliitto, Kaupunginpuutarhurien Seura ja Marttaliitto tarjoavat luontevan kanavan jäsenistöonsä eli valmiiseen kohdeyleisöön.

Viestintä ympäristökasvatuksen tukena

Ympäristökasvatuksessa keskeisenä keinona on myös viestintä. Kannustamme Luonnonsuojeluliiton verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa, uutiskirjeissä ja muissa viestintävälineissä kuten Luonnonsuojelija- ja Suomen Luonto -lehdissä eri tahoja puolustamaan pölyttäjiä. Tuotamme jonkin verran myös oppimistavoitteiden saavuttamista tukevia esitteitä, infokylttejä ja muita viestintämateriaaleja. Lisäksi viestimme kuntien ja muiden yhteistyökumppanien kanavien kautta, lähetämme mediatiedotteita ja juttuvinkkejä sekä teemme somevaikuttajayhteistyötä.

Viestinnän tavoitteet ja vaikuttavuuden arviointi on esitetty liitteessä 4.

Esimerkkiohjelmat

Markkinointi ja valmistelu

Ennen jokaista ympäristökasvatustilaisuutta sovitaan **ajankohta ja paikka** kunnan tai muun yhteistyötahon, kuten museon, kirjaston tai puutarhamyymälän, yhteyshenkilön kanssa. Samalla päätetään, kuinka **tiedotus ja mahdolliset ennakkoilmoittautumiset** hoidetaan. Osallistujille voidaan toimittaa etukäteen kysely, mihin he etenkin kaipaavat vinkkejä.

Vetäjän kannattaa tarkistaa laji.fi:stä koulutuksen teemasta riippuen, **mitä pölyttäjä- tai vieraslajeja alueelta tunnetaan**. Huomionarvoisista lajeista voi kysyä vinkkejä myös Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistykseltä tai kunnan ympäristönsuojeluviranomaisilta. Ennen vieraslajikoulutuksia kannattaa lisäksi selvittää, **miten kunnassa sillä hetkellä hoidetaan vieraslajien torjuntaa**.

Ennen ulkotilaisuuksia on syytä **tutustua alueeseen** käymällä paikan päällä tai vähintään tutkimalla karttoja. Sen pohjalta voi suunnitella muun muassa pysähdyspaikat. Retkille, talkoisiin ja muihin maastokoulutuksiin tulee laatia myös **turvallisuussuunnitelma** (sovellettuna esim. Laine ym. 2018, s. 65).

Vähän ennen kutakin ympäristökasvatustilaisuutta täytyy vielä **valmistella koulutuksen materiaalit** esimerkiksi tulostaa mahdolliset julisteet, esitteet, lajikortit ja muistiinpanot. Haitalliset vieraslajit hallintaan -maastokävelyn torjuntatehtävässä tarvittavat välineet on hyvä viedä valmiiksi torjuntapaikalle.

Tilaisuuksien aloitus ja lopetus

Jokaisen ympäristökasvatustilaisuuden alussa toivotetaan osallistujat tervetulleiksi, muistutetaan turvallisemman tilan periaatteista, esitellään lyhyesti tilaisuuden kulku sekä mahdolliset puhujavieraat ja laitetaan osallistujalista kiertämään tai tarkistetaan valmis osallistujalista.

Aivan tilaisuuden lopussa kiitetään osallistujia, ja heitä voidaan myös pyytää vastaamaan palautekyselyyn.

Tilaisuuksien jälkeen

Kun ympäristökasvatustilaisuus on ohi, mahdolliset **luentodiat ja muut materiaalit toimitetaan sähköisesti osallistujille**. Tilaisuudessa käydystä keskustelusta ja tehtävien tuloksista, kuten viheralueen kehittämisestä ja unelmakartoista, voi myös koostaa muistiinpanot, kuvat tai muun dokumentaation osallistujille. Samalla voi vielä muistuttaa palautekyselyyn vastaamisesta. Mahdollisuuksien mukaan palautetta voidaan kysyä uudestaan pidemmän ajan kuluttua, vaikkapa vuoden päästä. Silloin osallistujat pystyvät vastaamaan, ovatko he todella alkaneet hyödyntää koulutuksen oppeja käytännössä.

Viheralue pölyttäjien silmin -ulkotyöpaja

Kohderyhmä: Kuntien viheralueiden suunnittelusta, rakennuttamisesta ja hoidosta vastaavat.

Paikka: Kunnan viheralue, jota halutaan kehittää.

Ryhmäkoko: Enintään 20 henkilöä.

Tavoite: Työpajan jälkeen kunnan vihertyöntekijät ovat motivoituneita parantamaan viheralueiden pölyttäjävälisyyttä.

Sisältö: Työpajassa perehdytään Suomen tärkeimpiin luonnonvaraisiin pölyttäjiin ja niiden tarpeisiin, opetellaan arvioimaan viheralueiden laatua pölyttäjien silmin ja tunnistamaan pölyttäjille haitallisia tekijöitä sekä etsitään käytännön keinoja pölyttäjien auttamiseksi.

Kesto: Noin 2 h, kahvitauon kanssa 2 h 15 min.

Materiaali ja tarvikkeet:

- haluttaessa äänenvahvistin
- ensiapulaukku
- osallistujalista
- Puolusta pölyttäjiä -niitytyspelin pölyttäjälajikortit (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- kaavakuvat pölyttäjien elinkierroista (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- pölyttäjäpelikortit (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- kirjoituslupat (min. 5 kpl)
- kyniä
- paperia
- turvallisuussuunnitelma
- haluttaessa palautekysely joko tulostettuna jokaiselle tai QR-koodina

Osallistujien varusteet: Sähän sopivat vaatteet ja kengät.

SISÄLTÖ

Aloitus (5 min)	
<p>Cocktailkutsut-leikki (10 min) <i>Alkuperäisidea: #Ulkoluokka-leikkikortit</i></p> <p>Tehtävä: Esittäydytään ja tutustutaan samalla leikkimielisesti pölyttäjälajistoon.</p> <p>Tehtävänanto: Jokainen saa yhden pölyttäjälajikortin. Kortin lajinimestä tulee osallistujan sukunimi. Esittäydytään muille heitä kätellen ja tervehtien: "Hyvää päivää, olen Emilia Hohtosinisiipi! Kuka sinä olet?" Toinen vastaa: "Hyvää päivää, olen Matti Kivikkokimalainen! Hauska tutustua!" Tämän jälkeen he vaihtavat kortteja, jolloin heistä tulee Matti Hohtosinisiipi ja Emilia Kivikkokimalainen. Esittäydytään kaikille osallistujille samalla tavoin.</p>	<p>Mikä pölyttäjä olisin? (10 min) <i>HUOM! Vaihtoehto Cocktailkutsuille!</i></p> <p>Tehtävä: Valitaan itseä kuvaava pölyttäjälaji ja tutustutaan samalla pölyttäjälajistoon.</p> <p>Tehtävänanto: Vetäjä levittää pölyttäjälajikortit maahan, pihapöydälle tms. alustalle. Valitse itseäsi kuvaava pölyttäjälaji. Mieti, miksi valitsit lajin.</p> <p>Tehtävän purku: Jokainen kertoo vierustoverille, miksi valitsi kyseisen lajin. Jos ryhmä on pieni, voidaan ryhmässä kertoa valinta ja perustelu.</p>

Luonnonvaraiset pölyttäjät (5 min)

Tehtävä: Jaotellaan pölyttäjälajikorttien pölyttäjät ryhmiin.

Tehtävänanto: Jokainen valitsee yhden pölyttäjälajikortin (ellei edellisen tehtävän jäljiltä jokaisella jo ole korttia). Lajitellaan samankaltaiset lajit samaan ryhmään.

Tehtävän purku: Käydään läpi, mitä ryhmiä syntyi: kimalaiset, erakkomehiläiset, perhoset, kukkakärpäset ja kukkajäärät.

Viheralue pölyttäjien silmin (45 min)

Tehtävä (30 min): Tarkastellaan viheraluetta eri pölyttäjärühmien näkökulmasta.

Tehtävänanto: Vetäjä jakaa osallistujat viiteen ryhmään (esim. otetaan luku viiteen). Jokainen ryhmä saa kaavakuvan, jossa on yhden pölyttäjärühmän elinkierto esiteltynä, sekä kirjoituslupaan, paperin ja kynän. Ryhmä tarkastelee viheraluetta heille annetun pölyttäjärühmän näkökulmasta. Jos se tuntuu vaikealta, niin havaintoja voi tehdä yleisesti pölyttäjien näkökulmasta. Ryhmät kiertävät viheralueella ja kirjaavat paperille ylös, mikä on hyvää, mikä huonoa ja mitä voisi kehittää. Tavoitteena on kirjata vähintään kolme asiaa jokaiseen kategoriaan.

Tehtävän purku (15 min): Keräännytään piiriin. Kukin ryhmä kertoo vuorotellen havainnoistaan, ja pohditaan yhdessä, unohtuiko jotain. Tarvittaessa käydään katsomassa joku / muutama paikka erikseen.

OPTIO: Kahvitauko (15 min)**Viheralueen kehittäminen (20 min)**

Tehtävä (10 min): Pohditaan, kuinka viheraluetta kannattaisi kehittää.

Tehtävänanto: Vetäjä jakaa osallistujat pareihin (esim. vierekkäiset keskenään). Keskustelkaa, kuinka viheraluetta kannattaisi kehittää, ja valitkaa yksi toimenpide muille esiteltäväksi. Kirjoittakaa tämä toimenpide post it -lapulle.

Tehtävän purku (10 min): Parit esittelevät muille valitsemansa toimenpiteen. Vetäjä kerää post it -laput samalle alustalle. Keskustellaan yhdessä, mikä tai mitkä asiat kannattaisi toteuttaa ensin.

Viheraluesuunnitelma (20 min)

HUOM! Vaihtoehto Viheralueen kehittäminen -tehtävälle!

Tehtävä (10 min): Pohditaan, kuinka viheraluetta kannattaisi kehittää.

Tehtävänanto: Vetäjä jakaa osallistujat pareihin (esim. vierekkäiset keskenään). Keskustelkaa, kuinka viheraluetta kannattaisi kehittää. Piirtäkää viheraluesuunnitelma, jossa on 3–5 kehitettävää asiaa.

Tehtävän purku (10 min): Parit esittelevät muille lyhyesti viheraluesuunnitelmansa. Keskustellaan yhdessä, mikä tai mitkä asiat kannattaisi toteuttaa ensin.

OPTIO, JOS ON AIKAA: Pölyttäjien silmin -peli (15 min)

Tehtävä: Selvitetään, voisiko tietty pölyttäjälaji selvitä viheralueella.

Tehtävänanto: Vetäjä jakaa osallistujat pareihin (esim. vierekkäiset keskenään). Jokainen pari saa yhden pelikortin. Useammalla parilla voi olla sama laji. Parit selvittävät, voiko kortissa oleva laji selviytyä viheralueella.

Tehtävän purku: Vetäjä kysyy laji kerrallaan, selviytyykö laji alueella vai ei sekä miksi.

Pölyttäjälupaukset (10 min)

Alkuperäisidea: Huitti-Malka ym. 2013, s. 8.

Tehtävä: Annetaan lupaus, kuinka aiotaan jatkossa toimia pölyttäjien puolesta.

Tehtävänanto: Vetäjä jakaa osallistujille laput. Kirjoita lapulle yksi asia, miten aiot jatkossa omassa työssäsi auttaa pölyttäjiä. Pienetkin lupaukset riittävät.

Tehtävän purku: Laput laitetaan laatikkoon / hattuun tms. Kierrätetään laatikkoa ympäri ja jokainen nostaa yhden lapun. Jokainen lukee saamaansa lappuun kirjoitetun lupauksen ääneen.

Lopetus (5 min)**Pölyttäjäystävällinen kunta -työpaja (tai luento)**

Kohderyhmä: Kuntien viheralueiden suunnittelusta, rakennuttamisesta ja hoidosta vastaavat. Sopii myös laajemmin kunnan työntekijöille (esim. viestintä) sekä kuntapäätäjille.

Paikka: Rauhallinen sisätila tai verkkokokous (Teams, Meet tms.).

Ryhmäkoko: Enintään 30 henkilöä työpajassa. Luennolla ei rajoitusta.

Tavoite: Työpajan jälkeen osallistujat motivoituvat parantamaan viheralueiden pölyttäjäystävällisyyttä. He tietävät ainakin jonkin käytännön keinon, jota voivat hyödyntää omassa kunnassaan.

Sisältö: Työpajassa perehdytään Suomen tärkeimpiin luonnonvaraisiin pölyttäjiin, niiden tarpeisiin ja uhkatekijöihin sekä pölyttäjien auttamiseen. Lisäksi pohditaan kunnan vahvuuksia ja unelmia pölyttäjien elinympäristöjen kehittämisen kannalta.

Kesto: 2 h 20 min, kahvitauon kanssa 2 h 35 min. *HUOM! Työpaja toimii n. 1 h pituisena luentona, jos tehtävät "Itselle tärkeä luonnonkasvi", "Meidän vahvuutemme" ja "Unelmakartta" sekä kahvitauon jättää pois.*

Materiaali ja tarvikkeet:

- luentodiat (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- yhteinen alusta kuvien jakamista varten (esim. padlet)
- post it -lappuja
- paperia

- pilven muotoon leikattuja paperilappuja
- suuria papereita unelmakarttoja varten
- kyniä
- liimapuikkoja
- saksia
- Puolusta pölyttäjiä -niitytyspelin lajikortit ja elinympäristöt tulostettuina (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)

Osallistujien varusteet: –

SISÄLTÖ

Aloitus (5 min)

Itselle tärkeä luonnonkasvi (5 min)

Tehtävä: Esittäydytään ja valitaan itselle tärkeä luonnonkasvi.

Tehtävänanto: Mieti, mikä on sinulle tärkeä luonnonkasvi. Jokainen kertoo vuorollaan nimensä, työtehtävänsä ja itselle tärkeän luonnonkasvin sekä miksi valitsi juuri tämän lajin. Jos ryhmä on suuri, niin jokainen esittäytyy vierustoverille tai verkkokokouksen pienryhmätilassa parille.

Pölyttäjätekoja (5 min)

Tehtävä: Vastataan käsiä heiluttamalla pölyttäjien auttamista koskeviin väittämiin. *HUOM! Jos ollaan samassa tilassa, tehtävä voidaan vaihtoehtoisesti toteuttaa mielipidejanana (ks. esim. Huitti-Malka ym. 2013, s. 17).*

Tehtävänanto: Nouse seisomaan (verkkokokouksessa avaa kamera). Heiluta käsiä ylhäällä, jos olet väittämästä samaa mieltä, ja alhaalla, jos olet väittämästä eri mieltä. Voit myös heiluttaa eri korkeuksilla riippuen, miten paljon samaa tai eri mieltä olet. Vetäjä voi kysyä osallistujilta, miksi he heiluttavat kyseisellä korkeudella.

Väittämät ovat:

- Olen käyttänyt luonnonkasveja kukkaistutuksissa.
- Kuntani hoitaa perinnebiotooppeja ja niittyjä.
- Kuntani on lisännyt kukkivia nurmikoita ja niittyjä.
- Kuntani suosii kukkivia puita ja pensaita.
- Kunnassani säästetään lahopuita puistoissa.
- Haluaisin tehdä enemmän pölyttäjien puolustamiseksi omassa kunnassani.

Luonnonvaraiset pölyttäjät -luento (20 min)

- Pölyttäjän määritelmä.
- Suomen tärkeimmät luonnonvaraiset pölyttäjät.
- Pölyttäjien tarpeet ja uhkatekijät.

<p>Pölyttäjien tarpeet (10 min)</p> <p>Tehtävä: Selvitetään, täyttääkö lähiympäristö jonkin pölyttäjien perustarpeista.</p> <p>Tehtävänanto: Jokainen käy oven ulkopuolella tai katsoo edes ikkunasta, näkyykö jotain pölyttäjille sopivaa ravintoa, suojaa tms. Voit ottaa havainnosta myös kuvan.</p> <p>Tehtävän purku: Jaetaan havainnot kuvana tai tekstinä yhteiselle alustalle, esim. Padlettiin.</p>	<p>Tuoksucocktail (10 min) <i>HUOM! Vaihtoehto Pölyttäjien tarpeet -tehtävälle! Alkuperäisidea: Tenhovuori 2011, liite 1.</i></p> <p>Tehtävä: Tehdään tuoksupurkkeja tai -pusseja luonnonmateriaaleista.</p> <p>Tehtävänanto: Vetäjä jakaa kaikille pienet purkit tai paperipussit. Käy ulkona keräämässä purkkiin tai pussiin kasveja ja muita luonnosta löytyviä asioita. Kasveja kannattaa repiä pienemmiksi tai niiden pintaa voi kynnellä rikkoa, jotta tuoksu pääsee valloilleen. Samaan sekoitukseen voit laittaa niin monta ainesta kuin haluat. Muista jokaisenoikeudet!</p> <p>Tehtävän purku: Sisällä vierustoverit haistelevat toistensa cocktaileja ja yrittävät arvata, mitä niissä on.</p>
--	---

<p>Pölyttäjien auttaminen -luento (15 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Keskeisimmät keinot pölyttäjien auttamiseksi. ● Paikallisen pölyttäjälajiston tukeminen. ● Esimerkkitaipauksia.

<p>Meidän vahvuutemme (25 min):</p> <p>Tehtävä: Pohditaan, mitä osaamista kunnassa ja kunnan työntekijöillä / päättäjillä jo on pölyttäjien auttamista ajatellen.</p> <p>Tehtävänanto: Vetäjä jakaa kaikille paperin ja valmiiksi myös post it -lappuja. Mieti ensin itseksesi (5 min), millaista osaamista tiimissänne / kunnassanne jo on pölyttäjien auttamista ajatellen ja missä sinä itse olet hyvä? Kirjoita paperille vähintään 3 vastausta kumpaankin kysymykseen.</p> <p>Keskustelkaa vastauksistanne kolmen hengen ryhmissä (esim. vierekkäiset keskenään) tai jos ryhmä on pieni koko ryhmän kesken (10 min).</p> <p>Tehtävän purku (10 min): Jokainen miettii, mitä haluaisi nostaa esiin ja muistaa keskustelusta jälkeensä? Valitse yksi asia ja kirjoita se post it -lapulle. Jokainen tuo vuorotellen post it -lapun yhteiseen julisteeseen ja sanoo ääneen valitsemansa asian.</p>
--

<p>OPTIO: Kahvitauko ja/tai ulkoilu (15 min)</p>

Unelmakartta (35 min):

Tehtävä: Hahmotellaan unelmien viheralue.

Tehtävänanto: Vetäjä jakaa kaikille pilven muotoisia paperilappuja. Mieti itseksesi (5 min), millaisia unelmia sinulla on kunnan viheralueisiin liittyen? Kirjoita unelmapilviin vähintään 3 asiaa; yksi asia per pilvi.

Vetäjä jakaa osallistujat 4–5 hengen ryhmiin. Ryhmän jäsenet esittelevät toisilleen unelmapilvensä (5 min). Löydätkö yhteisiä unelmia?

Ryhmä tekee suurelle paperille unelmakartan kaikista asioista, jotka he haluavat viheralueisiin liittyen saavuttaa (10 min). Unelmakartan tekemisessä voi käyttää vapaasti eri tekniikoita kuten tekstiä, kuvia ja liimaamista.

Tehtävän purku (10 min): Ryhmät esittävät tuotokset toisilleen haluamallaan tavalla.

OPTIO, JOS ON AIKAA: Puolusta pölyttäjiä -niitytyspeli (15 min)

Tehtävä: Kehitetään pölyttäjäystävällisen ympäristönhoidon pilottialueita.

Tehtävänanto: Vetäjä jakaa osallistujat 4–5 hengen ryhmiin (esim. vierekkäiset keskenään tai otetaan luku). Ryhmät valitsevat elinympäristön, jonka haluavat niityttää. Vetäjä jakaa lajikortit ryhmille. He valitsevat korteista kasvilajit, jotka haluavat kylvää tai istuttaa valitsemalleen alueelle. Muistakaa huomioida alueen maantieteellinen sijainti! Jos on aikaa, ryhmät valitsevat lajikorteista myös ne hyönteislajit, jotka saattavat tulla alueelle kylvettyjen tai istutettujen kasvien perässä.

Tehtävän purku: Ryhmät esittelevät vuorotellen alueelle valitut lajit. Keskustellaan, ovatko valinnat järkeviä (mm. kasvualustan, maantieteellisen sijainnin, mesikasvien ja perhostoukkien ravintokasvien perusteella). Vetäjä korjaa ja täydentää tarvittaessa.

Seuraavat askeleet (10 min)

Tehtävä: Jokainen kertoo, mitä aikoo tehdä seuraavaksi pölyttäjien hyväksi.

Tehtävänanto: Vetäjä laittaa leikkimikrofonin, pallon, pehmolelun tai muun esineen kiertämään. Jokainen osallistuja vastaa vuorollaan, mitä aikoo tehdä tämän asian eteen seuraavaksi? Tavoitteena nimetä 1–3 helppoa steppiä.

Mitä ajattelen nyt? (10 min)

HUOM! Vaihtoehto Seuraavat askeleet -tehtävälle!

Tehtävä: Reflektoidaan, mitä kukin ajattelee työpajan / luennon päätyttyä.

Tehtävänanto: Keskustele vieruskaverin tai verkkokokouksen pienryhmätilassa parin kanssa, mitä ajattelet nyt.

Tehtävän purku: Halukkaat voivat kertoa ajatuksensa kaikille.

Lopetus (5 min)

Haitalliset vieraslajit hallintaan -maastokävely

Kohderyhmä: Kunnanvaltuutetut, aiheesta päättävän lautakunnan jäsenet ja viranomaiset. Sopii myös vihertyöntekijöille.

Paikka: Ulkona kohteessa, jossa kasvaa runsaasti jotain haitallista vieraslajikasvia ja jossa voi havainnollistaa lajin aiheuttamaa haittaa luonnolle.

Ryhmä koko: Enintään 15 henkilöä.

Tavoite: Kävelyn jälkeen osallistujat motivoituvat vaikuttamaan haitallisten vieraslajien torjuntaan omassa kunnassaan. He tietävät, että ongelman leviäminen pitää ennaltaehkäistä ja se vaatii resursseja.

Sisältö: Maastokävelyllä tutustutaan haitallisiin vieraslajeihin ja niiden torjuntaan. Retkelle valitaan joku esimerkkilaji (esim. jättipalsami, kurturuusu, jättiputket, valkopajuangervo), jonka ominaisuudet ja torjunta käydään syvällisemmin läpi.

Kesto: 1 h 30 min – 1 h 40 min siirtymien pituudesta riippuen, kahvittelemalla n. 2 h.

Materiaali ja tarvikkeet:

- ensiapulaukku
- osallistujalista
- kirjoituslata
- kynä
- Luontoliiton vieraslajikortit (mappa.fi/materiaalit/vieraslajikortit-ja-alias/)
- muistiinpanot tietoisuutta varten (tulossa verkkosivulle sl.fi/materiaalipankki)
- osallistujille jaettava kartta, jossa näkyy tapaamispaikka ja yhteystiedot
- torjunnassa tarvittavat välineet (esim. hanskat, lapiot, oksasakset, viikatteet, jättesäkit), HUOM! viikatteen käyttöä kannattaa pohtia tapauskohtaisesti turvallisuuskulmasta ja pitää tarvittaessa vain vetäjän demokäytössä
- turvallisuussuunnitelma
- haluttaessa kahvittelematarpeet (kahvia ja teevettä termospulloissa, teepusseja, kahvimaitoa, sokeria, kahvileipää, kertakäyttömukit, -lautaset ja -lusikat, servettejä).

Osallistujien varusteet: Vedenpitävät kengät, suojaavat vaatteet (pitkät lahkeet ja hihat).

SISÄLTÖ

Aloituspöytä (5 min)

Vieraslajitervehdys (5 min)

Alkuperäisidea: #Ulkoluokka-leikkikortit

Tehtävä: Esittäytytään ja tutustutaan samalla leikkimielisesti haitallisiin vieraslajeihin.

Tehtävänanto: Ollaan piirissä ja jokaiselle jaetaan yksi vieraslajikortti. Osallistujan lisänimeksi tulee vieraslajin nimi. Hän keksii myös jonkun liikkeen, joka kuvaa lajia. Hän esittäytyy muille. Esimerkiksi: "Hei olen Emilia Kurturuusu Pippola." Muut toistavat: "Hei Emilia Kurturuusu Pippola." ja tekevät perässä liikkeen.

Mikä ihmeen vieraslaji? -tietoisku (5 min)

- Miksi olemme täällä?
- Haitallisen vieraslajin käsite: tulokaslaji, vieraslaji, haitallinen vieraslaji.

Vieraslajikimppu (15–20 min)

Tehtävä: Kerätään siirtymän aikana kukkakimppuun maastokävelyn esimerkkilajia.

Tehtävänanto (10–15 min): Vetäjä kertoo, kuinka pitkä siirtymä on edessä. Jokainen osallistuja kerää siirtymän aikana kukkakimppuun 1–3 kasvin osaa, joiden epäilee olevan maastokävelyn esimerkkilajia. Siirrytään vetäjän johdattamana havainnolliseen kohtaan.

Tehtävän purku (5 min): Kokoonnutaan piiriin ja jokainen esittelee vuorotellen oman kimppunsa. Käydään lopuksi läpi, mitä lajeja osallistujat olivat keränneet. Vetäjä kertoo esimerkkilajin tuntomerkit.

Vieraslajin aiheuttamat haitat -tietoisku (5 min)

- Alueen luontoarvot ja paikalla kasvavan vieraslajin aiheuttamat haitat.
- Miksi laji on kansallisessa tai EU:n vieraslajiluettelossa? Mitkä ovat sen hallinnan tavoitteet?

Vieraslajin torjunta (25 min)

Tehtävä: Kokeillaan esimerkkilajin torjuntaa käsin ja vähintään yhdellä välineellä.

Tehtävänanto (15 min): Vetäjä esittelee välineet, kertoo, miten niillä tehdään torjuntaa sekä ohjeistaa, mitkä kasvinosat pitää laittaa jätesäkkeihin. Ohjeistuksen jälkeen vetäjä jakaa osallistujat kolmeen ryhmään (esim. otetaan luku kolmeen), jakaa ryhmille hanskat, torjuntavälineet ja jätesäkin sekä ohjaa jokaisen ryhmän omaan paikkaan kokeilemaan torjuntaa.

Tehtävän purku (10 min): Kokoonnutaan piiriin. Vetäjä kysyy, ***miltä eri torjuntatavat tuntuivat***. Osallistujat heiluttavat käsiään ylhäällä, jos torjuntatapa oli vaikea, ja alhaalla, jos torjuntatapa oli helppo. Voi myös heiluttaa eri korkeuksilla riippuen, mikä torjuntatavan vaikeusaste oli. Käydään läpi torjuntatavat yksitellen (kiskominen käsin, menetelmä 1, menetelmä 2, jne.).

Lopuksi osallistujat kertovat, miten lajia kannattaisi heidän mielestään torjua. Vetäjä fasilitoi keskustelua, ja vetäjän lisäksi mahdolliset asiantuntijat rikastavat vastauksia.

Käpypalaute (10–15 min)

Tehtävä: Annetaan palautetta, oliko maastokävely hyödyllinen.

Tehtävänanto: Osallistujat keräävät siirtymän aikana kävyn ja kiven. Siirrytään vetäjän johdattamana takaisin lähtöpaikalle (10–15 min).

Tehtävän purku: Kun ollaan perillä, osallistujat tiputtavat pipoon kiven tai kävyn. Kivi tarkoittaa, että kävely EI ollut hyödyllinen. Käpy tarkoittaa, että kävely oli hyödyllinen.

Seuraavat askeleet (10 min)

Tehtävä: Jokainen kertoo, mitä aikoo tehdä seuraavaksi haitallisten vieraslajien hallinnan eteen.

Tehtävänanto: Vetäjä haastattelee jokaisen osallistujan keppimikrofonin kanssa: "Mitä aiot tehdä tämän asian eteen seuraavaksi?" Tavoitteena nimetä 1–3 helppoa steppiä.

Lopetus (5 min)

OPTIO: Kahvittelu ja/tai vapaata keskustelua (20 min)

Matkalla vieraslajisankariksi -työpaja (tai luento)

Kohderyhmä: Kuntien viheralueiden suunnittelusta, rakennuttamisesta ja hoidosta vastaavat. Sopii myös kuntapäätäjille.

Paikka: Rauhallinen sisätila tai verkkokokous (Teams, Meet tms.).

Ryhmäkoko: Enintään 25 henkilöä työpajassa. Luennolla ei rajoitusta.

Tavoite: Työpajan jälkeen osallistujat motivoituvat kehittämään haitallisten vieraslajien hallintaa omassa kunnassaan.

Sisältö: Työpajassa perehdytään haitallisten vieraslajien aiheuttamiin haittoihin ja niiden torjuntaan. Lisäksi pohditaan, mitä kunnassa jo tehdään haitallisten vieraslajien torjumiseksi ja mikä on tavoitetilanne.

Kesto: 2 h 10 min, kahvitauon kanssa 2 h 25 min. *HUOM! Työpaja toimii n. 1 h pituisena luentona, jos tehtävät "Nykyiset torjuntakeinot" ja "Vieraslajityön tavoitekartta" sekä kahvitauon jättää pois.*

Materiaali ja tarvikkeet:

- luentodiat (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- heiteltävät esineet Nykyiset torjuntakeinot -tehtävää varten
- post it -lappuja
- kyniä
- suuria papereita
- liimapuikkoja
- saksia

Osallistujien varusteet: Kannettava tietokone, älypuhelin tai tabletti.

SISÄLTÖ

Aloituspöytä (5 min)

Tunteita herättävä vieraslaji (5 min)

Tehtävä: Esittäydytään ja valitaan haitallinen vieraslaji, joka herättää tunteita.

Tehtävänanto: Mieti, mikä haitallinen vieraslaji herättää sinussa eniten tunteita. Esittäytymisessä jokainen kertoo vuorollaan nimensä, työtehtävänsä ja valitsemansa vieraslajin sekä miksi valitsi juuri tämän lajin. Jos ryhmä on suuri, niin jokainen esittäytyy vierustoverille tai verkkokokouksen pienryhmätilassa parille.

Vieraslajikokemukset (5 min)

Alkuperäisidea: Ilo kasvaa ulkona -leikkikortit

Tehtävä: Reagoidaan vieraslajeja koskeviin väittämiin.

Tehtävänanto: Osallistujat nousevat ylös. Vetäjä sanoo väittämiä haitallisista vieraslajeista ja kaikki, joihin se sopii, tekevät ohjeen mukaan.

Väittämät ovat:

- Kaikki, jotka ovat joskus nähneet minkin, menevät kyykkyyyn.
- Kaikki, jotka ovat torjuneet kurturuusua seisovat yhdellä jalalla.
- He, jotka tunnistavat valkopajuangervon, nostavat kädet ylös.
- Kaikki, jotka ovat joutuneet tappamaan espanjansiruetanoita, alkavat marssia.
- He, jotka ovat joskus saaneet ihovamman jättiputkesta, nyökyttävät päätään.

Tehtävän purku: Halukkaat voivat jakaa tehtävän herättämiä ajatuksia.

Haitalliset vieraslajit -luento (15 min)

- Haitallisen vieraslajin käsite: tulokaslaji, vieraslaji, haitallinen vieraslaji.
- Yleisiä haitallisia vieraslajeja.
- Vieraslajien aiheuttamat haitat.

Alueeni vieraslajit (20 min)

Alkuperäisidea: Luontoliiton vieraslajivierailut

Tehtävä: Tutustutaan oman kunnan haitallisiin vieraslajeihin.

Tehtävänanto (15 min): Osallistujat menevät osoitteeseen vieraslajit.fi. He avaavat havaintokartan ja asettavat rajaukseksi oman kuntansa. Osallistujat tutkivat itselle tuttua ympäristöä kartasta. Jos havaintoja on liikaa, on mahdollista tarkastella havaintoja yksittäisestä lajista tai rajata havaintoja havaintoajan perusteella.

Tutustu alueen vieraslajihavaintoihin ja keskustele vierustoverin kanssa:

- Mitä lajeja on havaittu?
- Milloin havainnot on tehty?
- Muistatko itse nähneesi näitä lajeja?
- Muistatko esiintymiä, joita ei löydy kartalta?

- Mitä haluaisit nostaa esiin ja muistaa tehtävästä ja/tai keskustelusta jälkeenpäin?

Tehtävän purku (5 min): Jokainen pari kertoo vuorollaan asian, jonka haluavat tehtävästä ja/tai keskustelusta muistaa.

OPTIO: kahvitauko ja/tai ulkoilu (15 min).

Vieraslajien torjunta -luento (15 min)

- Haitallisten vieraslajien torjunta.
- Esimerkkejä.

Nykyiset torjuntakeinot (20 min)

Tehtävä: Käydään läpi, mitä kunnassa jo tehdään haitallisten vieraslajien torjumiseksi.

Tehtävänanto (10 min): Vetäjä jakaa osallistujat enintään 10 hengen ryhmiin. Jokainen ryhmä valitsee itselleen esineen (pallo, pehmolelu tms.). Ryhmät asettuvat piiriin. Yksi ryhmästä ottaa esineen, sanoo ääneen jonkin asian, mitä kunnassa jo tehdään vieraslajien torjumiseksi ja heittää esineen jollekin toiselle. Esineen saanut sanoo myös jonkin asian, mitä kunnassa jo tehdään vieraslajien torjumiseksi ja heittää esineen taas seuraavalle. Näin jatketaan, kunnes jokainen on saanut esineen vähintään kaksi kertaa. Ei haittaa, vaikka sanoo asian, joka on jo sanottu.

Tehtävän purku (10 min): Jokainen kirjoittaa sanomansa asiat post it -lapuille, jotka liimataan yhteiseen alustaan. Keskustellaan koko ryhmän kesken, puuttuuko jotain toimia, ovatko kaikki toimet järkeviä ja halutaanko kaikkia niitä jatkaa.

Vieraslajityön tavoitekartta (35 min)

Tehtävä: Pohditaan, mitä tavoitellaan vieraslajityön eri osa-alueiden osalta:

1. Vieraslajien kartoitus ja seuranta
2. Vieraslajien torjunta ja raportointi
3. Asukasviestintä ja asukkaiden osallistaminen
4. Vieraslajityön organisointi kunnassa
5. Riskilajit

Tehtävänanto: Vetäjä kysyy, ovatko listatut osa-alueet sopivia, jätetäänkö jotain pois tai lisätäänkö jotain. Vetäjä jakaa osallistujat yhtä moneen ryhmään kuin osa-alueita on ja antaa joka ryhmälle oman osa-alueen pohdittavaksi.

Vetäjä jakaa kaikille paperilappuja. Osallistujat miettivät ensin itsekseen (5 min): Mitä tavoitteita ryhmän osa-alueeseen liittyy? Kirjoita lapuille.

Ryhmän jäsenet esittelevät toisilleen tavoitteet (10 min). Löydättekö yhteisiä tavoitteita? Mitä konkreettisia askeleita tarvitaan, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa?

Ryhmä koostaa suurelle paperille tavoitekartan kaikista asioista, jotka he haluavat saavuttaa (10 min). Merkitkää kartalle myös konkreettisen askeleet. Tavoitekartan tekemisessä voi käyttää vapaasti eri tekniikoita kuten tekstiä, kuvia ja liimaamista

Tehtävän purku (10 min): Ryhmät esittävät tuotokset toisilleen haluamallaan tavalla.

Mitä opin? (5 min)

Tehtävä: Reflektoidaan, mitä kukin ajattelee työpajan / luennon päätyttyä.

Tehtävänanto: Juttele vieruskaverin tai verkkokokouksen pienryhmätilassa parin kanssa, mitä opit päivän aikana ja mitä aiot tehdä asian eteen seuraavaksi.

Tehtävän purku: Halukkaat voivat jakaa ajatuksensa kaikille.

Lopetus (5 min)

Päivystävä pöriäinen

Kohderyhmä: Kotipuutarhurit ja taloyhtiöiden asukkaat.

Paikka: Tapahtuma, puutarhamyymälä tai taloyhtiön talkoot.

Ryhmäkoko: Ei rajoitusta.

Tavoite: Päivystävän pöriäisen pitämällä infopisteellä käytyään ihmiset tietävät ainakin jonkun tärkeimmistä pölyttäjärystämistä (kimalaiset, erakkomehiläiset, perhoset, kukkakärpäset, kukkajäärät) ja vähintään yhden itselle sopivan keinon pölyttäjien auttamiseksi.

Sisältö: Päivystävä pöriäinen esittelee luonnonvaraisia pölyttäjiä ja niiden tarpeita sekä keinoja pölyttäjien auttamiseksi omalla tai taloyhtiön pihalla sekä parvekkeella.

Kesto: Ei rajoitusta, mutta mielellään vähintään 2 tuntia.

Materiaali ja tarvikkeet:

- juliste tärkeimmistä pölyttäjärystämistä (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- esitteet Pölyttäjäkasvioppaasta ja Puolusta pölyttäjiä -verkkosivuista (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- haluttaessa [Vinkkejä pölyttäjärystävälliseen pihaan ja luonnonkukkabingo](#),
- Puolet pihasta pölyttäjille -kortit (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- Luonnonsuojeluliiton tai sen paikallistoimijan roll up
- haluttaessa jäsenhankintakortteja ja muuta jäsenhankintamateriaalia (esim. Luonnonsuojelija-lehden usin numero jaettavaksi)
- varalta muutamia kyniä
- mahdolliset palkinnot

Osallistujien varusteet: –

SISÄLTÖ

Päivystävä porriäinen kertoo luonnonvaraisista pölyttäjistä ja niiden tarpeista sekä esittelee Pölyttäjäkasviopasta ja muita keinoja pölyttäjien auttamiseksi. Mahdollisia kysymyksiä keskustelua herättämään: "Tiedätkö, mitkä hyönteiset pölyttävät meidän kasvimme?", "Millainen piha tai parveke sinulla on?", "Haluatko auttaa pölyttäjiä?", "Oletko kiinnostunut pölyttäjäystävällisistä kasvesta?"

Kävijät valitsevat Puolet pihasta pölyttäjille -korteista itselleen sopivan keinon pölyttäjien auttamiseksi. He voivat jakaa kuvan someen tunnisteella #puoletpihastapölyttäjille

Infopisteellä voidaan hyödyntää myös Kukkaisjuhlien tehtäviä. Jos infopiste on kasvukaudella ulkona, kävijöitä voidaan kannustaa pelaamaan luonnonkukkabingoa. Ei ole pakko saada bingoriviä, vaan haasteena voi olla esim. löytää neljä lajia. Tehtäviä tehneille voidaan haluttaessa antaa palkinto.

Kukkaisjuhlat

Kohderyhmä: Kotipuutarhurit ja taloyhtiöiden asukkaat, etenkin perheet.

Paikka: Ulkona pölyttäjiin liittyvässä kohteessa (niitty, pölyttäjäystävällinen piha, ulkotapahtuma tms.) tai sisällä esimerkiksi museossa tai kirjastossa. Voidaan järjestää myös niitto- tai vieraslajitalkoiden yhteydessä.

Ryhmäkoko: Ei rajoitusta.

Tavoite: Osallistujat kiinnostuvat pölyttäjistä ja motivoituvat tekemään edes jotain pientä niiden puolesta esim. omassa tai taloyhtiön pihassa.

Sisältö: Kukkaisjuhlissa tutustutaan luonnonvaraisiin pölyttäjiin ja niiden auttamiseen leikkimielisten tehtävien avulla. Tehtävistä valitaan kuhunkin tapahtumaan sopivat mm. sen perusteella, onko tapahtuma sisällä vai ulkona. Tapahtuma voidaan toteuttaa yhdessä Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen vapaaehtoisten kanssa; vapaaehtoiset voivat auttaa tehtäväpisteillä.

Kesto: 3 h.

Materiaali ja tarvikkeet:

- tehtäväpisteiden nimikyltit, ohjeet ja mahdolliset muut materiaalit
- paperia
- kyniä
- tarvittavat askartelu- ja rakennustarvikkeet
- toukkapehmo
- tietokone ja kuulokkeet

Osallistujien varusteet: Jos tapahtuma on ulkona, niin säähän sopivat vaatteet.

SISÄLTÖ

Kukkaisjuhlisiin valitaan muutamia tehtäväpisteitä, joilla osallistujat voivat kiertää oman aikataulunsa mukaan. Osa tehtäväpisteistä on mahdollista suorittaa pelkän kirjallisen ohjeen avulla, mutta joillain pisteillä on hyvä olla vetäjä, esimerkiksi Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksen vapaaehtoinen.

Mahdollisia tehtäväpisteitä:

- Kirjoita pölyttäjääiheinen runo.
- Askartele ja kirjoita postikortti kimalaiselle.
- Tee mielenosoituskyllti pölyttäjien puolesta.
- Testaa pölyttäjätietosi.
- Löhöile ja halaa toukkapehmoa ja/tai kuuntele äänimaisemaa joko ulkona luonnossa tai kuulokkeilla tietokoneelta.
- Suunnittele kukkaistustus luonnonkasveista.
- Tee siemenpommi.
- Rakenna perhoshävi tai pölyttäjille pölkkykesä.
- Tunnista luonnonkasvi tai pölyttäjä iNaturalist-sovelluksella *HUOM! Ulkotehtävä.*
- Pelaa pölyttäjäpelikorteilla. *HUOM! Ulkotehtävä.*
- Herkuttele kukkaispiknikillä.

Näyttävä kukkaistutus luonnonkasveista -kutsut

Kohderyhmä: Kotipuutarhurit ja taloyhtiöiden asukkaat.

Paikka: Rauhallinen sisätila.

Ryhmäkoko: Enintään 20 henkilöä.

Tavoite: Kutsujen jälkeen osallistujat osaavat toteuttaa kukkaistutuksen luonnonkasveista omaan tai taloyhtiön pihaan.

Sisältö: Kutsuilla kerrotaan luonnonkasvien merkityksestä, niin käytöstä kukkaistutuksissa sekä annetaan esimerkkejä kukkapenkkiin sopivista lajeista. Osallistujat suunnittelevat omaan tai taloyhtiön pihaan tai parvekkeelle sopivan kukkaistutuksen.

Kesto: Noin 1,5 h.

Materiaali ja tarvikkeet:

- luentodiat tietokoneella tai tulostettuna (tulossa verkkosivulle sll.fi/materiaalipankki)
- paperia
- värikyniä
- liimaa
- kahvitellutarpeet (kahvia termospullossa, teevettä termospullossa, teepusseja, kahvimaitoa, sokeria, kahvileipää, kupit, lautaset, lusikat, servettejä).

Osallistujien varusteet: –

SISÄLTÖ

Aloitus (5 min)

Itselle tärkeä luonnonkasvi (5 min)

Tehtävä: Esittäydytään ja valitaan itselle tärkeä luonnonkasvi.

Tehtävänanto: Mieti, mikä on sinulle tärkeä luonnonkasvi. Kerro vierustoverille nimesi sekä minkä lajin valitsi ja miksi.

Luonnonkasvit istutuksissa -luento (20 min)

- Miksi luonnonkasveja kannattaa suosia?
- Luonnonkasvien käyttö kukkapenkissä ja parvekkeella.

Oma kukkaistutus (30 min)

Tehtävä: Suunnitellaan kukkaistutus omaan / taloyhtiön pihaan tai parvekkeelle.

Tehtävänanto (20 min): Suunnittele kukkaistutus piirtämällä ja/tai leikkaamalla ja liimaamalla.

Tehtävän purku (10 min): Kukkaistutuksen esittely vierustoverille.

Kahvittelu ja vapaata keskustelua (15 min)

OPTIO: Siementen tilaus (5 min), jos on järjestetty mahdollisuus tilata heti siemeniä tai saada alennuskoodi siemenkauppaan.

Lopetus (5 min)**Muita esimerkkiohjelmia****Kunnille**

- Pölyttäjäkohde tutuksi -retki
- Luonnonkukkia viheralueille -työpaja
- Luonnonkasvien siementen keruun maastokoulutus

Huoltoyhtiöiden asiantuntijoille

- Pölyttäjäystävällinen kiinteistöhuolto -koulutus

Kotipuutarhureille, taloyhtiöiden asukkaille ja Luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistysten vapaaehtoisille

- Luonnonkasvien siementen keruuretki
- Niitytystalkoot
- Joutomaiden taikaa -retki
- Vieraslaji-ilta tai -kävely
- Maailman suurin vieraslajikumppu -tapahtuma

Lähteet

Cantell H., Aarnio-Linnanvuori E. & Tani S. 2020. Ympäristökasvatus : kestävän tulevaisuuden käsikirja. PS-kustannus.

Forss S. 2024. Perinnebiotooppien valtakunnallisen inventoinnin päivitys. Yhteenveto Suomen perinnebiotooppien tilasta 2023. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 28/2024. <http://hdl.handle.net/10138/585594>

Heljakka K. 2024. How play moves us: Toys, technologies, and mobility in a digital world. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9611-7>

Huitti-Malka R., Luosujärvi S. & Manner H. (toim.) 2013. Tuumasta toimeen! Globaalia ympäristökasvatusta toiminnallisesti – kasvattajan opas. Maan ystävät ry. https://www.maanystavat.fi/sites/default/files/attachments/tuumasta_toimeen_web.pdf

Laine A., Elonheimo M. & Kettunen A. (toim.) 2018. Loikkaa ulkoluokkaan: opas ulkonaopettamiseen. Helsinki: Sykli. <https://ulkoluokka.fi/wp-content/uploads/2020/01/ulkoluokka-nettiin.pdf>

Unesco 1978. Intergovernmental Conference on Environmental Education, Tbilisi, USSR, 14-26 October 1977: final report. Pariisi: Unesco. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000032763>

Sykli 2025. Johdanto ympäristökasvatukseen. Viitattu 2.9.2025. <https://kadenjalki.fi/kurssit/johdanto-ymparistokasvatukseen/>

Tajakka H. (toim.) 2016. Viheralan tunnusluvut 2014–2015. Selvitysraportti. Viherympäristöliitto. https://www.vyl.fi/hallinta/wp-content/uploads/2024/09/vyl_viheralan_tunnusluvut_2014-2015.pdf

Tenhovuori A. 2011. Tutkimusmatkalla : ympäristökasvatuksen menetelmäopas. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105137855>

Ympäristöministeriö 2022. Kansallinen pölyttäjästrategia ja toimenpidesuunnitelma. Ympäristöministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-246-4>

Liitteet

LIITE 1

Ympäristökasvatusta ohjaavat keskeiset säädökset ja strategiat:

- kansallinen pölyttjästrategia ja toimenpidesuunnitelma
- EU:n aloite pölyttäjien olosuhteiden parantamiseksi
- Suomen luonnonsuojelulaki
- Suomen vieraslajilaki ja vieraslajien hallintasuunnitelmat
- EU:n vieraslajiasetus
- EU:n ennallistamisasetus
- EU:n biodiversiteettistrategia 2030
- kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030

LIITE 2

Taulukko 1. Ympäristökasvatustilaisuuksien tavoitteet ja vaikutusten mittaaminen.

Ympäristökasvatustapahtumien lukumäärätavoitteet on määritelty Priodiveristy LIFE -hankkeen hankesuunnitelmassa ja Suomen luonnonsuojeluliiton yhteistyökaupunkien kanssa laadituissa yhteistyösopimuksissa. Osallistumis- ja vaikuttavuustavoitteet on asetettu ympäristökasvatussuunnitelmaa laadittaessa.

Kohderyhmä	Lukumäärä	Osallistumiset	Vaikutusten mittaaminen
Yhteistyökunnat (Naantali ja Ylöjärvi)	40 koulutusta	600	Palautekysely
Muut kunnat	12–32 koulutusta	1000	Palautekysely
Kotipuutarhurit ja taloyhtiöasukkaat	Vähintään 20 tilaisuutta	1000	Yksinkertainen palautekysely
Puutarha-alan yritykset	Vähintään 1 yhteistyö	20	Palautekysely
Vapaaehtoiset	Vähintään 5 tilaisuutta	100	Palautekysely

LIITE 3

Taulukko 2. Ympäristökasvatuksen potentiaalisia yhteistyökumppaneita.

Yhteistyökumppanin kautta saavutettavat kohderyhmät	Yhteistyökumppanit
Kunnat	<ul style="list-style-type: none"> ● Luontokunnat ● Viherympäristöliitto ● Kaupunginpuutarhurien Seura ● Kuntaliitto ● Taimistot ● Priodiversity LIFE -hankekumppanit ● Luonnonsuojeluliiton piirit ja yhdistykset
Kotipuutarhurit ja taloyhtiöasukkaat	<ul style="list-style-type: none"> ● Omakotiliitto ● Kiinteistöliitto ● Huoltoyhtiöt ● Puutarhamyymälät ● Suomen Tieyhdistys ● Yhteistyökunnat ● Isojen kaupunkien viestintä ● Marttaliitto ● Maan ystävät ja Dodo ● Luonnonsuojeluliiton piirit ja yhdistykset
Vapaaehtoiset	<ul style="list-style-type: none"> ● Luonnonsuojeluliiton piirit ja yhdistykset

LIITE 4

Taulukko 3. Viestintä: tavoitteet ja tavoittavuuden mittaaminen. Niiltä osin, kun lukumäärätavoite on asetettu, se on määritelty Priodiversity LIFE -hankkeen hankesuunnitelmassa.

Keino	Lukumäärä	Tavoittavuuden mittaaminen
Verkkosivut ja -artikkelit	Ei tavoitemäärää hankesuunnitelmassa	Kävijämäärä
Somepostaukset	Ei tavoitemäärää hankesuunnitelmassa	Tavoittavuus
Tiedotteet	Ei tavoitemäärää hankesuunnitelmassa	Mediaosumat
Mediaosumat	Ei tavoitemäärää hankesuunnitelmassa	Levikki
Mediayhteistyö	Vähintään 1 yhteistyö	HSY:n osalta esim. mediaosumat ja levikki
Somevaikuttajat	Vähintään 1 yhteistyö	Tavoittavuus
Toimittajaretket	Vähintään 4	Osallistujamäärä, artikkelit ja niiden levikki
Sissitempaus	Vähintään 1	Osallistujamäärä ja mediaosumat